

اصلاحات و تجربه دموکراسی در دانشگاه

رویدادهای سیاسی دانشگاه در عصر اصلاحات

به روایت مصطفی معین و گروه همکاران

به اهتمام پدram الوندی

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۵
بخش اول. آنچه گذشت و در یاد ماند	۱۷
فصل ۱. روزگار اصلاح‌طلبی دانشگاه و جامعه	۱۹
دانشگاه و جامعه پیش از اصلاحات.....	۱۹
راه ناتمام دانشگاه.....	۲۵
چشم‌اندازهای جدید.....	۲۸
نگاه به آینده.....	۳۲
وزود به میدان دانشگاه.....	۴۲
معماری توسعه علمی کشور.....	۵۶
فصل ۲. رویکرد فرهنگی به امنیت؛ دولت، دانشگاه و بحران	۵۹
مقدمه.....	۵۹
حراست فرهنگی: افزایش آستانه تحمل.....	۶۰
امور تربیتی دانشگاه؟.....	۶۶
از تشکیل «ستاد ویژه» تا تعامل با نهادهای بالادستی.....	۶۸
چپ و راست دانشگاه.....	۷۱
قومیت‌ها و بحرانی که وجود نداشت!.....	۷۶

فصل ۱

روزگار اصلاح طلبی دانشگاه و جامعه

دانشگاه و جامعه پیش از اصلاحات

پس از انقلاب اسلامی، دانشگاه دست‌خوش حوادث و رویدادهای مختلفی شد و امواج نزاع‌های سیاسی از جامعه به دانشگاه رسید و در آن‌جا ماندگار شد. ناآرامی و ناامنی، فضای دانشگاه را دربرگرفت، گروه‌های سیاسی و ایدئولوژیک هم‌دیگر را تحمل نمی‌کردند و روزه‌به‌روز شکاف میان آن‌ها عمیق‌تر و اختلافاتشان جدی‌تر می‌شد. درنهایت امام خمینی (ره) در پیام نوروزی خود در روز اول سال ۱۳۵۹، بر ضرورت ایجاد «انقلاب اسلامی در دانشگاه‌های سراسر کشور»، «تصفیه استادان مرتبط با شرق و غرب» و «تبدیل دانشگاه به محیطی سالم برای تدریس علوم عالی اسلامی» تأکید کرد. از نیمه فروردین همان سال، برگزاری هرگونه مراسم سخنرانی و تبلیغات سیاسی از سوی گروه‌های سیاسی داخل دانشگاه با بخشنامه وزارت کشور ممنوع شد و پس از آن در هفته‌های بعد، تنش در فضای دانشگاه‌ها شدت یافت. درنهایت، شورای انقلاب و مجموعه حاکمیت به این نتیجه رسیدند که باید «یک دگرگونی اساسی در کل دانشگاه‌ها، هرچند با تعطیل شدن آن‌ها، صورت بگیرد».^۱ از اوایل اردیبهشت ماه ۱۳۵۹

۱. نقل قول از روزنامه جمهوری اسلامی (۲۷ بهمن‌ماه ۱۳۵۷) در گزارشی از سخنرانی شهید محمدجواد باهنر.

با فعالیت گستردهٔ گروه‌هایی از دانشجویان انقلابی خواستار «انقلاب فرهنگی»، فعالیت دانشگاه‌ها متوقف و تعلیق شد و در نهایت در ۲۳ خردادماه ۱۳۵۹ رهبری انقلاب، فرمان تشکیل ستاد انقلاب فرهنگی را صادر کرد. نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۵۹-۱۳۵۸ به این ترتیب خاتمه یافت و پس از آن در سال‌های تحصیلی ۶۰-۱۳۵۹ و ۶۱-۱۳۶۰ دانشگاه‌ها به‌طور کامل تعطیل بودند. در بخشی از سال تحصیلی ۶۲-۱۳۶۱ و پس از آن در سال تحصیلی ۶۳-۱۳۶۲ دانشگاه‌ها بازگشایی شدند.

از تیرماه ۱۳۶۰ و با تشکیل کابینهٔ شهید محمدجواد باهنر، محمدعلی نجفی به‌عنوان وزیر فرهنگ و آموزش عالی مشغول به فعالیت شد و عملاً فرایند بازگشایی دانشگاه‌ها و همچنین برگزاری اولین آزمون ورودی بعد از تعطیلی دانشگاه‌ها در تعامل میان ستاد انقلاب فرهنگی و وزارت فرهنگ و آموزش عالی با مسئولیت او صورت گرفت. در این فرایند، اختلاف‌نظرهایی جدی میان نجفی و ستاد انقلاب فرهنگی وجود داشت که هم باعث شد در کابینهٔ دوم میرحسین موسوی در سال ۱۳۶۳، مجلس دوم، نجفی را استیضاح کند و به او رأی اعتماد ندهد^۱ هم پیش از آن، به تغییر در ساختار ستاد انقلاب فرهنگی و تشکیل «شورای عالی ستاد انقلاب فرهنگی» در هشتم شهریور ۱۳۶۲ منجر شد.

در ترکیب جدید شورای عالی، شش نفر به اعضای اولیهٔ ستاد اضافه شده بودند که شامل رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیر آموزش عالی، ارشاد و آموزش و پرورش به عنوان اعضای حقوقی و دکتر مصطفی معین به عنوان عضو حقیقی بود. بعد از آن هم به پیشنهاد جهاد دانشگاهی، دو دانشجو با شخصیت حقوقی به این ترکیب افزوده شدند.

این ترکیب هم در حل مشکلات پیشین مؤثر نیفتاد و با وجود عضویت نخست‌وزیر به عنوان مسئول اجرایی کشور در این ستاد، همچنان اختلاف‌نظرها تداوم داشت. مصطفی معین روایت می‌کند که او به همراه سه نفر دیگر از اعضای حقیقی شورا (آقایان دکتر علی شریعتمداری، دکتر عبدالکریم سروش و دکتر احمد احمدی) نزد

۱. بعد از نجفی به مدت یک سال، تا تشکیل کابینهٔ دوم میرحسین موسوی، ایرج فاضل مسئولیت وزارت فرهنگ و آموزش عالی را برعهده داشت.